Theoretical models for sport selection and orientation in amateur boxing

Kremka Stankova, Blagoi Kalpachki
South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad, BULGARIA
Faculty of public health, health care and sports; Department of sports

Received on 15 October, 2016.
Accepted on 01 November, 2016.
Published on 31 March, 2017.

Abstract

The theoretical reasoning in this paper is based on the assumption that the detection and development of sport talent is a key problem in finding relevant strategies. These strategies are crucial for constructing modern and effective vision for the processes, which support the high sport performances.

The focus in this paper is on the need to develop models for selection and orientation in amateur boxing. The models should be based on multidimensional and dynamic approaches for talent identification.

Keywords: young athletes, sport talent, sport identification, talent selection, development of talent in sport, amateur boxing

Конструирането на ефективно действащи модели за спортен подбор и ориентация в аматьорския бокс, както и създаването на благоприятни възможности за тяхното реално осъществяване са едни от основните фактори, които детерминират постигането на високи спортни резултати. Именно поради това голяма част от научно-изследователските търсения на учените се фокусират основно към изясняването на същността и спецификата на процесите, които съдействат за откриването и разпознаването на децата, които имат потенциал за развитие в конкретния спорт.

Спецификата на участието, представянето и постигнатите резултати на българските боксьори на XXXI Летни Олимпийски игри в Рио де Жанейро (Бразилия) през 2016 година отново поставя на дневен ред значими за развитието на този спорт актуални проблеми и пропуски в системата на спортната подготовка. Необходими са задълбочени анализи за причините, поради които българският аматьорски бокс не можа да достигне до завоюване на олимпийските медали.

O. Krasilshchikov подчертава, че слабото представяне на международно ниво, малкото медали, и малкото готови шампиони - това са основните причини спортните ръководители да считат системите за разкриване на талант за неуспешни (Krasilshchikov, O., 2011).

Изборът на оптимална система за разкриване на талант е първата стъпка към създаването на международен атлет. Разкриването на таланта, насочването на този талант към множеството спортове и спортни събития, и подбора е сложен и многостепенен процес. Обикновено протича на фази, в различни години, в различни етапи от дългосрочната тренировъчна програма и се различава значително в различните видове спорт (Krasilshchikov, O., 2011).

Съвременната ситуация в областта на бокса на световно ниво изисква преосмисляне на концептуалното ни отношение към начините, по които се извършва подборът и ориентацията към този спорт у нас. Разработването на съобразена с най-новите тенденции в световната наука и с конкретните реалности в областта на

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg

спортната практика система за подбор и ориентация в бокса се очертава като приоритетна задача, която рефлектира върху цялостната концепция за подготовка на елитни спортисти.

Усъвършенстването на системата за спортен подбор рефлектира пряко върху качеството на тренировъчния процес и постигането на високи успехи в състезателната дейност. В наши дни диференцията между елитните и останалите спортисти се задълбочава и усложнява. Високите спортни постижения пряко се обуславят от наличието на сложен комплекс от антропометрични, физиологични, двигателни и психологически характеристики на отделния индивид, поради което откриването на талантливи деца в бокса до голяма степен е гаранция както за осъществяването на високи спортни постижения, но също и за попълването на спортните резерви на страната ни. Разбира се, необходимо е да се уточни, че насочеността на процесите на спортен подбор и ориентация към определен вид спорт не е обвързана основно с откриването на предразположеност за висока ранна резултативност, колкото с очертаване на перспективата пред младия атлет.

Според Кр. Рачев спортният талант е система от вродени и придобити психомоторни и биологични свойства на човека, които са специфични за моделната характеристика на даден вид спорт и успешно се развиват в хода на учебно-тренировъчния процес (Рачев, Кр., 1987).

Интерес представлява и начинът, по който В. Бальсевич дефинира спортната надареност, а именно като „екстраординарни проявления на параметрите на двигателната дейност, имащи решаващо значение за високата спортна резултативност“ (По Губа, В. П., 2012, с. 8).

Изясняването на съдържанието на понятието „спортни способности“ е пряко свързано със спортните заложби. В. Губа подчертава, че „заложбите са анатомо-физиологически онаследявани предпоставки, които при създаване на благоприятни условия могат да се превърнат в способности“ (Губа, В. П., 2012, с. 8).

В последните години широко разпространение придобива теоретичната постановка за резултативността на процеса на ориентация към определен вид спорт на базата не само на изходното ниво на талантливите деца, но и на темповете на развитие на двигателните им качества. Всъщност този тип научни разсъждения значително се доближават до „формулата на надареността“, разработена от П. Сирис и П. Гайдаровская (1983/ По Губа, В. П., 2008, с. 243), определяща талантливото дете на базата не само на високото изходно ниво (ВИУ) на развитие на определени двигателни качества, но също така и на високите темпове на тяхното развитие – повишаването (ВТП):

ТАЛАНТ = ВИУ + ВТП

Основателно Кр. Рачев отбелязва, че талантът не само се търси и открива, но той се и създава чрез изграждане на личностни качества. Ранната изява на дарбата има голямо значение за насочване на индивида и създаване на благоприятни условия за постепенно развиване на тази дарба. Стремежът към ранно и бързо специализиране на талантливите деца в отделна конкретна дейност може да бъде рисков фактор, както за изявата на таланта, така и за цялостното им личностно развитие (Рачев, Кр., 1987).

Спортно-педагогическата практика показва, че един от най-информативните критерии за откриване на спортния талант е системната упорита и продължителна учебно-тренировъчна и възпитателна работа (Рачев, Кр.,1983, с.98).

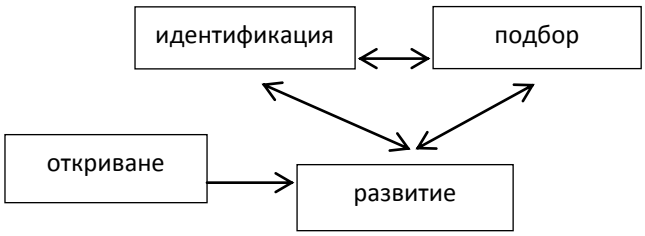
Според D. Pearson, G. Naughton и M. Torode основната дефиниция за разкриването на талант е в рамките на природния дар или способността за постигане на най-високо качество. Но откриването на талант в даден спорт е твърде многообразно и сложно, поради наличието на динамика във взаимодействието между основните

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg

компоненти. Талантът в спорта се разкрива с характеристики, които са най-малко частично генетично обусловени, също така са повлияни от множество условия на околната среда и е трудно да се определи с абсолютна точност. Освен това, талантът при подрастващите се открива в рамките на взаимодействието на вродените способности, демонстрирането на зряла игра в ранна възраст и показването на високи спортно-специфични умения. Националните спортни асоциации, често се стремят да откриват атлетите с най-голяма вероятност за успех. Ако разкриването на таланти предлага на младите спортисти ресурси за постигане на спортно величие, допълнителната помощ може да вдъхнови бъдещо участие и страст към спорта (Pearson, D., Naughton. G, & M. Torode, 2006).

Според Williams и Reilly идентификацията и подкрепата, насърчаването и стимулирането на таланта се намират в тесни връзки и зависимости помежду си (фиг.1). Разработването на моделите на спортен подбор и ориентация трябва да следват формулата на това взаимодействие.

Фиг. №1. Модел за идентификация и развитие на таланти (Williams & Reilly, 2000).

Спортният подбор е многостепенен и многогодишен процес, обхващащ всички периоди на спортната подготовка. Той е основан на комплексното изучаване способностите на спортиста и на създаването на благоприятни предпоставки за стимулиране процеса на саморазвитие и самоусъвършенстване на личността в избрания вид спорт (Губа, В. П., 2012, с. 35).

Процесът на подбор може да се дефинира като система от различни действия, които са насочени към намирането на лица, които имат соматични, психологически и двигателни особености, даващи им възможност да придобият високи резултати и успехи в дадена спортна дисциплина в бъдеще.

По мнението на В. Губа, спортният подбор представлява система от организационно-методически мероприятия с комплексен характер, включващи педагогически, социологически, психологически и медико-биологически методи на изследвания, на базата на които се разкриват заложби и способности на децата, подрастващите, девойките и юношите за специализация в определен вид спорт. Основната цел на спортния подбор е комплексното изучаване и разкриване на заложбите и способностите, които в най-голяма степен съответстват на изискванията на конкретния вид спорт (Губа, В. П., 2012, с. 35).

Спортната ориентация е система от организационно-методически мероприятия с комплексен характер, на базата на които се определя тясната специализация на индивида в определен вид спорт (Губа, В. П., 2012, с. 35).

Кр. Рачев (1983) твърди, че за да се извърши сполучлив подбор на младия спортист е необходимо да се прогнозира развитието на анатомо-морфологичните признаци, функционалната работоспособност и физическите качества, двигателно-координационните способности, психологическите свойства на централната нервна

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg

система на кандидата и да се установи наличието на генетичен биомоторен потенциал (Рачев, Кр.,1983, с.86).

В хода на подбора трябва да се определи делът на генетичния и делът на социалния фактор на спортната надареност. Твърде важно е да се установи доколко екзогенните фактори (условия за спортуване по местоживеене, организиран дигателен режим, неговата продължителност, семеен спортен климат и т.н.) са въздействали върху мотриката и физическата подготовка (Рачев, Кр.,1983, с.97).

Според Кр. Рачев ролята на наследствеността, на унаследяването на редица морфологични признаци, двигателни и умствени способности и психични качества на децата от техните родители е безспорна (Рачев, Кр.,1998, с.121). Именено поради това е необходимо в контекста на спортния подбор да се проучат семейните предразположености, фамилната история и условията за спортно развитие в семеен контекст.

Н. Попов подчертава, че съществува тясна органическа връзка и взаимодействие между спортната ориентация и подбора. Процесите на подбора и ориентацията не протичат винаги и на всички етапи на развитие на спортиста в една и съща последователност. Осъществяването на спортния подбор като процес на постигане на съответствие между индивида и спортната дисциплина, между личността и спортната дейност е всъщност немислимо вън и независимо от спортната ориентация. Няма ли вътрешна ориентация към някаква конкретна спортна дейност, подборът се обезсмисля. Следователно, преди и по време на подбора се осъществява насочване, ориентиране и мотивиране на спортиста (Попов, Н., Я. Барбас, 2003, с.21).

A. Abbott, D. Collins подчертават, че откриването на индивидите с най-голям потенциал за спортно съвършенство е важна и трудна задача за ръководните органи, треньорите и спонсорите. С ограничените ресурси за развитие на атлетите, процесът по разкриване и развитие на таланти е от изключителна важност, за да се намалят грешките от отпадане и провал. За да създадат ефективни системи за идентифициране и развитие на таланти спонсорите трябва да приемат многостранната и динамична природа на спортния талант, и да дадат възможност на децата да се развият в успешни зрели изпълнители (Abbott A., Collins D., 2004).

Интерес представлява и моделът за идентифициране на таланти, предложен от Bar-Or през 1975 година (Bar-Or, O., 1975). Той акцентира върху пет основни компонента в процеса на разпознаване и развитие на таланта:

- Децата трябва да се оценяват въз основа на антропометрични, физиологични, генетични и психологически характеристики;
- Резултатите трябва да бъдат отчетени с "индекс на развитие" за отчитане на биологичната възраст;
- Записване на децата в кратка програма на обучение, за да се провери реакцията на стимулите при обучението;
- Да се извърши оценка на историята на семейството (колко е голямо, спортни дейности и т.н.);
- В резултат на информацията, получена в четирите предишни етапи, прогнозирането на спортните постижения се осъществява като се използва техниката на множествена регресия.

D. Pearson, G. Naughton и M. Torode подчертават, че основното предизвикателство при спортния подбор е да се разработят точни и надеждни специфични програми за разкриване на таланти, които имат за цел да определят текущата подготовка на млади спортисти , като в същото време дават някои прогнози за бъдещи резултати. Но преди да се създадат верни и надеждни тестове, първо трябва да се определят нуждите на дадения спорт. Определяне на компонентите на високото представяне в спорта

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg

включва: оценка на възможностите на елитни състезатели, в допълнение с описващите характеристики на спорта (т.е.моделните характеристики). Следващите стъпки в създаването на верни и надеждни тестове се усложняват от редица фактори. Това е така заради факта, че повечето програми за разкриване на талант се провеждат преди съзряването по време на пубертета. Ефектът от съзряването и растежа в онтогенезиса може да повлияе върху прогнозите за бъдещи резултати. Освен това, въздействието на тренировъчните стимули може да окаже различно влияние при двама спортисти, с еднакви резултати на първоначалните тестове (Pearson, D., Naughton. G, & M. Torode, 2006).

A. Abbott и D. Collins отбелязват, че през годините са предложени много модели за разкритие и развитие на таланти (Gimbel, 1976; Harre, 1982; Havlicek и др., 1982; Bompa, 1985). За съжаление теоретичните доказателства за някои от тях не са достатъчно убедителни и те признават само вродените фактори, влияещи на таланта, като почти изключват факта, че *талантът се развива с времето*. Съществуват обаче забележими изключения на този недостатък, като например моделите на Ziegler и Perleth (1997) и Simonton (1999). Разглеждането на вътрешните разпределения и капацитета на даден индивид теоретично могат да движат и двата модела (Abbott A., Collins D., 2004).

Според A. Abbott, D. Collins важно и уникално е това, че моделите за разкриване и развитие на талант на Ziegler and Perleths (1997) и на Simonton's (1999), правят разлика между решаващите фактори, определящи *представянето* и *капацитета за развитие,* който спортистът притежава. Simonton признава, че разликите в стандартите за високи постижения могат само отчасти да се дължат на вродените фактори. Той представя 4 директни приложения на мултипликативния модел за разкриване и развитие на таланти:

1. Сферата, в която лицето показва талант не е определена от някой високо специализиран компонент, а по-скоро от "специфичното претеглено мултипликативно включване на важни вродени компоненти".

2. Лицата с талант в една и съща сфера, ще бъдат оценени за всеки важен компонент. След като мултипликативният модел твърди, че ако някой от компонентите липсва, лицето „не е възможно да покаже никакъв потенциален талант". Но стойностите на тези компоненти могат да се изменят при всеки човек. Следователно има безброй много формули за таланта във всяка сфера. Моделите в едно измерение не са във състояние да отчетат това разнообразие.

3. Появата на изключителен талант в някоя от сферите е рядко явление. Счита се, че много лица изобщо нямат потенциал, заради липсата на някои от компонентите. Обаче, има много деца, които се справят много добре с един от компонентите (напр. сила), но се считат за неталантливи, заради липсата на различни други компоненти (напр. отдадеността в тренировката). Моделите с едно измерение за разкриване и развитие на таланти, които се използват и днес, не са способни да направят тази ключова разлика.

4. Броят на вродените компоненти, които са важни за представянето е различен за всяка сфера. Някои сфери са усложнени с голям брой вродени компоненти. Например, спортовете със затворен тип умения са с различни изисквания от тези с отворен тип (По Abbott A., Collins D., 2004).

A. Abbott, D. Collins отбелязват, че много изводи и заключения, за разкриването и развитието на таланти могат да бъдат направени от мултипликативните модели предложени от Simonton. Първо, лице което се представя добре на един компонент, не е задължително да има талант, след като истинският прогрес и постиженията се основават на мултипликативен профил. В него са събрани всички важни компоненти, за

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg

постигане на съвършенство в дадена област. Например, ако някой покаже високо ниво на скорост, неговият потенциал в спорта, ще зависи и от другите компоненти за успех като: издръжливост, решителност и умения за справяне със трудни ситуации. В допълнение, децата могат да се справят лошо при определящите компоненти, но да са еднакво талантливи. Следователно този модел предполага, че предсказването за талант е лошо, когато се считат резултатите от компонентите (изпълнение на нормално тренировка), вместо мултипликативните ефекти. Също така проучвания, които се опитват да свържат успеха в дадена сфера с индивидуалните качества, могат да се считат за неуспешни. Тъй като тези, които се отличават неизбежно ще покажат превъзходство на всички нива (Abbott A., Collins D., 2004).

Втората характеристика на модела на Simontons е признанието, че компонентите се променят със съзряването. Както споделя самият автор: „Досегашната концепция за таланта, явно е грешна. Развитието на таланти трябва да доведе до някаква форма на епигенезис. Това означава, че се започва с относително неразкрито състояние, което с течение на времето постепенно се разкрива. В ранното детство, юношеството и дори в зрялата възраст могат да се забележат скрити компоненти, които преминават през различни промени“ (По Abbott A., Collins D., 2004).

Интерес представляват и теоретичните постановки на Coˆ te’ (1999), който разработва етапите на „модела на спортно участие“, който изяснява включването в даден спорт до 18-годишна възраст и разглежда „пробните“, „специализираните“ и „вложените“ години. Според него „пробните“ години се характеризират с малко обмислена практика и много преднамерена игра; „специализираните“ години се характеризират с равни количества и от двете; „вложените“ години се характеризират с много обмислена практика и малко преднамерена игра. Авторът предполага, че е възможно да има и четвърта фаза, която е свързана с поддържането и усъвършенстването на личностните качества (По Abbott A., Collins D., 2004).

Спецификата на боксовия спорт, и в двете му разновидности – аматьорски и професионален е свързана с изключително високи психофизически натоварвания на атлетите.

Вл. Чернев подчертава, че боксът е ацикличен спорт с взривно-динамичен характер на движенията, извършващи се с променлива интензивност. Физическите натоварвания на боксьора са свързани със силна емоционална възбуда и са с максимална и субмаксимална мощност (Чернев, Вл., 2007).

В психоспортограмата на боксьора, предложена от Ив. Ангелов се подчертава ключовата роля на възприятията в психичната дейност. Авторът отбелязва, че колкото по-точно боксьорът възприема всички важни детайли на боя, колкото по-бързо омисли възприемането, толкова по-бързо ще намери най-правилното решение. Бързината на реакцията е също от решаващо значение за успешните действия на боксьора поради високото темпо и плътността на съвременния бой, изпълнението на атакуващи действия, защити и контраатаки в микроинтервали от време. Необходимостта от постоянен контрол върху действията на противника извеждат на преден план важността на такива свойства на вниманието като интензивност, устойчивост и разпределение (Ангелов, Ив.,1984, с. 85).

Ив. Ангелов отдиференцира някои специфични за боксьорите психологически и психофизически характеристики: мигновена изборна реакция, точност, чувство за дистанция, превключване на вниманието, тактическо мислене и пр., които трябва да се имат предвид при извършването на първоначалния подбор (Ангелов, Ив., 1975).

Т. Андреев подчертава, че „големите различия във външната форма и вътрешното съдържание на индивидуалните стилове на боксиране се дължат на различната природна психическа и физическа надареност на отделните боксьори, на

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg

извънредно голямата комбинативност на преобладаващите психически и физически качества у отделните боксьори“. Според автора бързите, ловките, гъвкавите боксьори, които се отличават с волевите качества самообладание, решителност, устойчивост предпочитат контраатакуващия стил на боксиране или комбинативния бой с преобладаване на активно-отбранителните действия. Силните и издръжливи състезатели, у които доминират психическите качества инициативност, активност, смелост, увереност в собствените сили, настойчивост се ориентират към т. нар. атакуващ стил или към комбинативна форма с подчертано преобладаване на настъпателните действия (Андреев, Т., 1980, с. 7).

Според Ив. Ангелов е неудачно подборът на млади боксьори да се прави единствено с помощта на нормативи за обща физическа подготовка. Въпреки че подобен подбор позволява уточняване на физическите качества на децата често той е недостатъчен и неточен, тъй като не отчита възможностите за компенсация на едни качества с други. Например, недостатъчната сила на удара често се компенсира с високото темпо на боя /специална издръжливост/; недостатъчната издръжливост и сила – с пространствено-двигателните усещания, вниманието и бързината на реакцията; недостатъчната бързина на действията – с високо ниво на оперативното мислене, добре развитото чувство за предугаждане действията на противника и т.н. (Ангелов, Ив., 1975). Интерес представлява предложения от В. Ахапкин модел за спортна ориентация на 10-12 годишни деца в бокса:

Табл.№1. Модел за спортна ориентация на 10-12 годишни деца в бокса (Ахапкин, В., 2013)

Тест	Спортно значими критерии на ориентацията
Бягане на 800 м.	Обща издръжливост
Бягане на 60 м.	Бързина
Лицеви опори	Силови способности
Хвърляне на топка за тенис	Сила на изхвърляне
Коремни преси	Скоростно-силови
Проба на Ромберг	Равновесие
Динамометрия на китката на ръката	Силови способности
Реакция на движещ се обект	Латентно време за реакция

V. Bruzas, A. Stasiulis, A. Cepulenas, P. Moskus и др. отбелязват, че състезателните боксови мачове се характеризират с динамични движения, променящи се ситуации, разнообразие от удари и отбранителни действия, както и голямо психическо напрежение. По време на двубоя, боксьорите трябва да подържат интензивността на мача, силата на удара, скоростта и точността на движенията дори и при увеличаване на умората. По време на състезание енергията в тялото на боксьора зависи от аеробното и анаеробното производство на енергия и взаимодействието между тях. Аеробния капацитет влияе върху издръжливостта, тоест способността на боксьора да се умори по-трудно и да подържа висока интензивност в мача (Bruzas, V., Stasiulis, A., Cepulenas, A., Moskus, P., Statkeviciene, B. & V. Subacius, 2014).

Високият анаеробен капацитет при боксьорите може да им помогне в борбата с увеличената концентрация на млечна киселина, което от своя страна помага за по-бързото възстановяване между мачовете. Постиженията на боксьорите в спорта зависят от много фактори: възраст, спортен опит, телесен състав, физическа подготовка, тактика, техника, функционален капацитет, и други. В научната литература се

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg

отбелязва, че възрастта, броят на спечелени и загубени мачове, и постигнатите резултати в предишните конкурси имат значителен ефект върху представянето на отделния боксьор. Ефективността в мачовете, силата и точността на ударите зависи до голяма степен от биомеханичните параметри на техниката в бокса. Ефективността на боксьорите по време на мач зависи от тяхното психическо състояние, физическите възможности и от разстоянието, от което произвеждат удари по съперника (Bruzas, V., Stasiulis, A., Cepulenas, A., Moskus, P., Statkeviciene, B. & V. Subacius, 2014).

Обобщено може да се подчертае, че спортният подбор и ориентацията на децата в областта на аматьорския бокс представлява твърде значим фактор при моделирането на цялостни програми за високи спортни постижения. Новите реалности в глобален контекст изискват преодоляването на стихийността и инертността в процеса на откриване на спортни таланти и насочването към научно обосновани системи за подбор и ориентация на децата в бокса, които са съобразени с резултатите от съвременните интердисциплинарни изследвания в световната наука.

Настоящата разработка не претендира за изчерпателност относно изясняването на визираната проблематика, тя само подчертава някои основни акценти в съдържателната насоченост на теоретичните модели за спортен подбор и ориентация, които могат да бъдат адекватно насочени към нуждите на аматьорския бокс.

References

1. Angelov, Iv. (1975). Testove za podbor na boksyori. Trenyorska misal, № 5, s. 71-79.
2. Angelov, Iv. (1984). Fizicheska i psihologicheska podgotovka na boksyora. Sofiya, ETSNPKFKS – VIF.
3. Andreev, T. (1980). Individualna podgotovka na boksyora. Sofiya, Meditsina i fizkultura.
4. Ahapkin, V. N. (2013). Nachalnaya sportivnaya podgotovka shkolnikov 10-12 let s tselyyu otbora i orientatsii v vidy sporta skorostno-silovoy napravlenosti (Avtoreferat diss.), Moskva
5. Guba, V. P. (2008). Teoriya i praktika sportivnogo otbora i ranney orientatsii v vidy sporta. Moskva, Izdatelystvo „Sovetskiy sport“.
6. Guba, V. P. (2012). Osnovy sportivnoy podgotovki. Metody otsenki i prognozirovaniya (morfobiomehanicheskiy podhod). Moskva, Izdatelystvo „Sovetskiy sport“.
7. Kadiyski, Iv., Ch. Kotsev. (2000). Podbor i prognozirane na sportnite sposobnosti v lekata atletika. Blagoevgrad
8. Popov, N., Barbas, Ya. (2003). Vaprosi na sportniya podbor i psihologicheska prigodnost na sastezateli po borba. Sofiya, NSA-PRES
9. Rachev, Kr. /red./. (1987). Teoriya i metodika na fizicheskoto vazpitanie. Sofiya, Meditsina i fizkultura.
10. Rachev, Kr. (1983). Optimizirane podgotovkata na mladite sportisti. Sofiya, Meditsina i fizkultura.
11. Rachev, Kr. (Red.) (1998). Teoriya i metodika na fizicheskoto vazpitanie. Chast II – Metodika na fizicheskoto vazpitanie. Uchebnik za studentite ot NSA. Sofiya, NSA PRES
12. Chernev, Vl. (2007). Morfo-funktsionalna harakteristika na sastezateli po boks (Dis.). Sofiya.
13. Chernev, Vl. (2012). Korelatsionno-faktorna struktura na morfo-funktsionalniya status na boksyori. Sofiya, NSA PRES.
14. Abbott, A., Collins, D. (2002). A Theoretical and Empirical Analysis of a ‘State of the Art’ Talent Identification Model. *High Ability Studies,* Vol. 13, No. 2, pp 157-178.
15. Abbott, A., Collins, D. (2004). Eliminating the dichotomy between theory and practice in talent identification and development: considering the role of psychology. *Journal of Sports Sciences*, Vol. 22, 395–408

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg

16. Bar-Or, O. (1975). Predicting athletic performance. The Physician and Sports Medicine, 3 (2), 81-85
17. Bőhme, M. (2007). O tema talento esportivo na ciência do esporte. *R. bras. Ci e Mov.*,15(1): 119-126.
18. Bruzas, V., Stasiulis, A., Cepulenas, A., Moskus, P., Statkeviciene, B. & V. Subacius (2014). Aerobic capacity is correlated with the ranking of boxers. *Perceptual & Motor Skills: Exercise &* Sport, 119, 1, 50-58
19. Hohmann, A., Seidel, I. (2003). Scientific Aspect of Talent Development. *International Journal of Physical Education*, A Review Publication, Volume XL, Issue 1.
20. Krasilshchikov, O. (2011). Talent Recognition and Development – Elaborating on a Principle Model. *International Journal of Developmental Sport Management* , Vol. 1
21. Lawrence, I. (2010). Talent Identification in Soccer. A critical analysis of contemporary psychological research. *Soccer Journal January – February 2010, pp 24-28.*
22. Pearson, D., Naughton. G, & Torode, M. (2006). Predictability of physiological testing and the role of maturation in talent identification for adolescent team sports. *Journal of Science and Medicine in Sport* 9, 277—287
23. Williams, A. M., & Reilly, T. (2000). Talent identification and development. *Journal of Sport Sciences, 18,* 657-667.
24. Wolstencroft, E. (ed.). (2002). *Talent Identification and Development: An Academic Review*. A report for sportscotland by The University of Edinburgh, Edinburgh.
25. Zubik M., Spieszny, M., Sumara, M. (2013). Identifying talented handball players – the possibilities of examining the players by means of speed-force and coordination tests. *Central European Journal of Sport Sciences and Medicine*, Vol. 4, No. 4: 53–62.

Corresponding author: Blagoi Kalpachki, e-mail: blagoipopov@mail.bg